

«Торгівля цінними паперами»

Підручник за редакцією В.І. Грушка

Розділ VIII. Особливості торгівлі цінними паперами

*Бобров Є.А. д.е.н., професор
Грушко Н.В. магістр*

Ключові слова: фондова біржа, біржові торги, біржова угода, технології торгів, ціна цінного паперу, ЕТС, реєстр заявок, ринок котировок, Репо-угоди, особливості здійснення операцій з різними видами ЦП.

Порядок організації та проведення біржових торгів фінансовими інструментами, які згідно з законодавством України та нормативно-правовими актами ДКЦПФР запроваджуються в обіг шляхом реєстрації біржею в ДКЦПФР специфікації такого фінансового інструмента, визначається окремим документом, який підлягає реєстрації в ДКЦПФР.

На основі законодавства кожна біржа розробляє свої правила торгівлі. Нижче наведено інформацію про торгівлю цінними паперами одного з лідерів українського ринку цінних паперів – ПАТ «Українська біржа».

Біржа забезпечує організацію та проведення регулярних торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, реєструє угоди купівлі–продажу цінних паперів та інших фінансових інструментів, визначає умови і порядок виконання укладених угод та здійснює контроль за їх виконанням. Торговельним днем вважається кожний робочий день згідно з законодавством України, якщо інше не визначено біржовою радою за погодженням з державним представником на біржі. Початок торговельного дня – 10:00. Закінчення торговельного дня – 17:15 (до 16:15 у передвихідні та передсвяткові дні).

Торговельна сесія по цінним паперам, щодо яких депозитарієм оголошено формування реєстру власників, закінчується о 15:00 дня, що передуює дню на який оголошено збір реєстру власників відповідних цінних паперів.

Протягом торговельного дня може відбуватися кілька торговельних сесій. Моменти початку та закінчення сесій в межах одного торговельного дня визначаються головою правління біржі або уповноваженою ним особою.

Біржова рада за погодженням з державним представником на біржі має право змінювати час початку та закінчення торговельного дня, а також передторговельного періоду та торговельних сесій з урахуванням вимог законодавства. Інформація про рішення, які прийняті біржовою радою відповідно з цим пунктом, доводяться до відома учасників торгів не пізніше ніж за три робочих днів до дати набуття їх чинності. Повідомлення здійснюється за допомогою електронної торгової системи (ЕТС), а також шляхом розміщення відповідної інформації на веб-сайті біржі.

Розклад надання біржею послуг щодо організації торгів доводиться до відома учасників торгів шляхом розміщення цієї інформації на сайті біржі. У випадку виникнення змін офіційних строків торгів біржа забезпечує оприлюднення інформації про це через веб-сайт біржі не менш ніж за три робочих дні до дати введення їх в дію.

Біржа забезпечує організацію та проведення біржових торгів: з використанням ЕТС біржі за технологіями ринку заявок, ринку котировок, ринку Репо та одностороннього аукціону.

Всі угоди, укладені з використанням ЕТС, незалежно від місця знаходження робочої станції, з якої учасник біржі оголошує заявки та укладає угоди в ході торговельної сесії, вважаються укладеними в місті, що зазначається правилами конкретної біржі.

Укладання біржових угод здійснюється на підставі зареєстрованих заявок учасників торгів шляхом їх виконання в порядку, визначеному правилами біржі.

Ціни по цінних паперах та інших фінансових інструментах оголошуються в заявках учасників торгів у гривнях, якщо інше з додержанням вимог законодавства не встановлене котирувальною комісією біржі.

При укладанні на біржі біржових угод учасники торгів мають дотримуватися вимог законодавства про захист економічної конкуренції.

Учасники біржових торгів одержують доступ до ЕТС біржі після підключення до системи в торговому режимі відповідно до договору про інформаційно–технічне забезпечення.

Біржа забезпечує організацію та проведення біржових торгів: з використанням ЕТС біржі за технологіями ринку заявок, ринку котировок, ринку Репо та одностороннього аукціону.

Процедури організації та проведення біржових торгів в ЕТС за технологіями ринку заявок, ринку котировок, ринку Репо та одностороннього аукціону визначаються правилами біржі.

Вимоги до змісту заявки. Заявка повинна містити наступні відомості:

- код учасника торгів, який подав заявку (унікальний номер учасника торгів, наданий при реєстрації в ЕТС);
- код клієнта, в інтересах якого учасник торгів подав заявку (унікальний номер клієнта, наданий при реєстрації в ЕТС);
- напрямок заявки (купівля або продаж; для заявок Репо – ідентифікатор LM, BM, LS або BS);
- код цінного паперу;
- кількість цінних паперів;
- ціну одного цінного паперу (не зазначається в ринковій заявці);
- термін виконання угоди;
- зазначення того, чи допускає або не допускає заявка її часткове виконання;
- зазначення того, чи заявка є миттєвого виконання, або заявкою, яка діє до закінчення торговельного дня, або заявкою, яка діє до її зняття.

Заявка вважається зустрічною по відношенню до іншої заявки, якщо:

- зазначені заявки спрямовані на протилежні дії – відповідно заявка на купівлю (продаж) та заявка на продаж (купівлю);

- заявка Репо з ідентифікатором LM (loan money) та заявка Репо з ідентифікатором BM (borrow money);
- заявка Репо з ідентифікатором LS (loan securities) та заявка Репо з ідентифікатором BS (borrow securities);
- зазначені заявки виставлені на одному й тому ж самому ринку;
- зазначені заявки містять однаковий код цінного паперу;
- ціна купівлі перевищує або дорівнює ціні продажу;
- зазначені заявки мають однакові умови перереєстрації прав власності на цінні папери;
- дотримуються інші вимоги, що передбачені правилами біржі.

Ціни акцій та інвестиційних сертифікатів вказуються в українських гривнях. Ціни облігацій вказуються у відсотках від номінальної вартості без урахування накопиченого купонного доходу.

Учасники біржових торгів формують заявки з урахуванням вимог щодо мінімального та максимального обсягу та вартості цінних паперів, які встановлюються рішенням котирувальної комісії біржі.

За допомогою робочої станції уповноважений представник учасника біржових торгів здійснює заповнення форми заявки та відправляє її в торговельну систему. Відповідальність за невідповідність заявки встановленим вимогам несе учасник торгів, який подав цю заявку. Заявка вважається поданою з моменту її реєстрації в реєстрі заявок.

Біржа формує та веде реєстр заявок. Заявки, що подаються учасниками торгів, негайно реєструються в реєстрі заявок. Заявка не реєструється в реєстрі заявок в тому випадку, коли вона подана з порушенням вимог, встановлених правилами біржі.

Реєстр заявок містить:

- ідентифікаційний номер заявки;
- код учасника торгів, який подав заявку;
- код клієнта;

- напрямок заявки (купівля або продаж; для заявок Repo – ідентифікатор LM, BM, LS або BS);

- умови заявки, в тому числі код цінних паперів, кількість цінних паперів щодо яких подана заявка (у випадку часткового виконання заявки зазначається кількість цінних паперів, яка складає невиконану частину заявки);

- дату та час реєстрації заявки;

- дату та час виконання (повного/часткового) або вилучення заявки;

- результат подання заявки (виконана повністю, виконана частково, вилучена).

Учасник торгів має право протягом торгової сесії вилучати подану ним заявку, що зареєстрована в реєстрі заявок. Після завершення торгової сесії всі дійсні заявки вилучаються автоматично ЕТС (крім заявок, які діють до їх зняття на ринку котировок). Факт вилучення заявок реєструється в реєстрі заявок.

Біржа має право встановлювати обмеження цін, за якими учасником торгів може бути подана заявка на купівлю/продаж цінних паперів. На біржових торгах не допускається виставлення заявок, ціна за якими перевищує встановлений біржею розмір граничних відхилень цін заявок на купівлю/продаж цінного паперу порівняно з ціною відкриття цього цінного паперу. Максимальне граничне значення ціни цінного паперу в ході торговельної сесії дорівнює сумі ціни відкриття цієї торговельної сесії та ліміту максимальної зміни ціни цінного паперу. Мінімальне граничне значення ціни цінного паперу в ході торговельної сесії дорівнює різниці ціни відкриття цієї торговельної сесії та ліміту максимальної зміни ціни цінного паперу. Заявка, яка подана учасником торгів від імені та за рахунок клієнта, який не був зареєстрований в установленому порядку, не реєструється в реєстрі заявок. Укладення угод здійснюється з урахуванням норм, передбачених п. 2 розділу VI Положення про функціонування фондових бірж, затвердженого рішенням ДКЦПФР від 19.12.2006 р. № 1542. Біржа має

право встановлювати інші обмеження на подання заявок та укладання угод на біржових торгах.

Угоди на біржових торгах укладаються виключно на підставі зустрічних заявок, що внесені до реєстру заявок.

Біржа реєструє угоди, укладені на біржових торгах, в реєстрі угод, в порядку їх укладання. Реєстр угод містить:

- реєстраційний номер угоди;
- реєстраційні номери заявок, на підставі яких укладена угода;
- дату та час реєстрації угоди;
- коди учасників торгів, які уклали угоду;
- коди клієнтів учасників торгів, за рахунок яких укладена угода;
- код цінного паперу, який є предметом угоди;
- міжнародний ідентифікаційний номер цінного папера (ISIN);
- реєстраційний код ЄДРІСІ, у разі, коли його наявність передбачена законодавством;
- номінальна вартість одного цінного паперу або частка консолідованого іпотечного боргу, що припадає на один іпотечний сертифікат участі;
- реєстраційний номер випуску, клас та серія цінного паперу, для опціонів;
- ціна одного цінного паперу;
- кількість цінних паперів в угоді;
- суму угоди;
- дата проведення розрахунків по угоді.

При укладанні угод з купонними облігаціями сума угоди включає накопичений купонний дохід на день проведення розрахунків по угоді. Порядок розрахунку накопиченого купонного доходу встановлюється відповідно до документів емітента.

Біржа кожний торговий день формує звітність щодо угод з цінними паперами, укладеними учасниками торгів.

Звіт про угоди учасника торгів містить наступні відомості:

- ідентифікаційний номер угоди;
- код цінного паперу;
- міжнародний ідентифікаційний номер цінного папера (ISIN);
- дата та час реєстрації угоди в Реєстрі угод;
- сукупність прав та обов'язків по угоді купівлі–продажу цінних паперів (купівля цінних паперів або продаж цінних паперів);
- ціна одного цінного паперу;
- сума угоди;
- кількість цінних паперів;
- дата проведення розрахунків по угоді.

Звіти про угоди, укладені учасником торгів, надаються учаснику торгів через робочу станцію ЕТС в режимі реального часу. Звіт про угоду вважається наданим учаснику торгів в момент реєстрації угоди в реєстрі угод. На вимогу учасника біржових торгів біржа може надати йому виписку з реєстру угод, яка містить інформацію про угоди укладені цим учасником на біржових торгах. Виписка з реєстру угод оформлюється в паперовому вигляді і затверджується печаткою біржі та підписом уповноваженої особи біржі.

Реєстр угод, укладених учасником торгів протягом торговельного дня, є сукупністю даних, що містяться в звітах про всі такі угоди, і вважається наданим учаснику торгів з моменту надання йому зазначених звітів.

Наслідком укладання біржової угоди в ЕТС є формування біржового контракту. Біржовий контракт (договір) є електронним документом, що укладається при посередництві ЕТС. Учасник торгів, підписавши Договір на проведення операцій на ринку цінних паперів, Договір про інформаційно–технічне забезпечення та угоду про використання аналога власноручного підпису в ЕТС, погоджується з тим, що усі договори укладаються на біржі

виключно на умовах, викладених у правилах біржі. Відсутність положень правил у копії електронного договору, у вигляді документа на папері, посилення на ці правила чи окремі положення цих правил не свідчить про те, що договір укладений не у відповідності з правилами біржі.

Угоди на *ринку заявок* (торги за технологією безперервного подвійного аукціону зустрічних заявок) укладаються автоматично на підставі зустрічних заявок на купівлю (продаж) цінних паперів (далі – «заявка»). На ринку заявок учасники торгів мають право виставляти заявки на купівлю цінних паперів та інших фінансових інструментів і укласти угоди за умови обов'язкового повного попереднього блокування грошових коштів у розмірі не меншому суми угоди. На ринку заявок учасники торгів мають право виставляти заявки на продаж цінних паперів та інших фінансових інструментів і укласти угоди за умови обов'язкового повного попереднього блокування відповідних цінних паперів та інших фінансових інструментів у розмірі не меншому кількості, яка вказана в заявці. На торгах за технологією безперервного подвійного аукціону зустрічних заявок можуть подаватись ринкові та лімітні заявки. Заявка визнається ринковою, якщо вона передбачає укладання угод за найкращою ціною, яка є доступною в момент виставлення заявки. Заявка визнається лімітною, якщо вона передбачає укладання угод за ціною, зазначеною в заявці або за найкращою ціною. Заявка може допускати як повне, так і часткове виконання, тобто укладання на її підставі однієї або декількох угод, предметом якої (яких) є кількість цінних паперів, що не перевищує в сумі кількість цінних паперів, зазначену в заявці. Заявка визнається такою, що не допускає часткового виконання, якщо на підставі цієї заявки може бути укладена лише одна або декілька угод тільки на всю кількість цінних паперів, що зазначена в заявці. Заявка миттєвого виконання підлягає виконанню в момент її подання і у випадку її невиконання в зазначений момент негайно видаляється з числа виставлених заявок. Заявками миттєвого виконання є ринкова заявка та заявка, що не допускає часткового виконання.

Торги за технологією безперервного подвійного аукціону зустрічних заявок складаються з передторговельного періоду та торговельної сесії. Час проведення передторговельного періоду та торговельної сесії визначаються головою правління біржі чи уповноваженою ним посадовою особою біржі, з врахуванням вимог законодавства, та оприлюднюються не пізніше, ніж за три робочих дні. Протягом передторговельного періоду учасники торгів мають право подавати заявки, за винятком лімітних заявок, які не допускають часткового виконання, та ринкових заявок. Зустрічні заявки виконуються в момент відкриття торговельної сесії. Торговельна сесія. Протягом торговельної сесії учасники торгів мають право подавати всі можливі типи заявок, що передбачені правилами біржі.

Визначення ціни під час укладання угод купівлі–продажу в межах безперервного подвійного аукціону зустрічних заявок. Угода може бути укладена за ціною, що зазначена в лімітній заявці, або по кращій ціні. При укладанні угод на підставі лімітної заявки (при наявності двох і більше лімітних заявок), угода укладається за ціною, зазначеною в раніше виставленій заявці. Угоди на підставі ринкових заявок укладаються за цінами зустрічних по відношенню до них лімітних заявок. При наявності в реєстрі поданих заявок декількох заявок, зустрічних по відношенню до нової поданої заявки, угода укладається на підставі заявки (заявок), що містять найбільш вигідну для нової поданої заявки ціну. У випадку, коли зустрічні по відношенню до нової заявки містять однакові ціни, вони виконуються у порядку їх реєстрації в реєстрі поданих заявок. У випадку, коли для повного виконання нової поданої заявки здійснюється укладання угод за участю декількох зустрічних заявок, що містять різні ціни, частини нової поданої заявки виконуються за цінами, зазначеними в раніше поданих заявках.

Визначення кількості цінних паперів під час укладання угод в межах безперервного подвійного аукціону зустрічних заявок. Угода (угоди) на підставі заявки, що допускає можливість її часткового виконання, може бути укладена на частину, зазначеної в заявці кількості цінних паперів, яка

відповідає загальній кількості цінних паперів в зустрічних до неї заявках. Угода (угоди) на підставі заявки, яка не допускає можливість її часткового виконання, може бути укладена тільки на всю кількість цінних паперів, зазначену в цій заявці.

Подання учасником торгів заявки з кодом розрахунків GTS означає, що учасник торгів подав, а центральний контрагент отримав оферту на укладення угоди відповідно до цих правил біржі. В момент подання зустрічної заявки по відношенню до оголошеної заявки, центральний контрагент зобов'язаний прийняти (акцептувати) адресовані йому оферти, зроблені шляхом подання вказаних заявок. При цьому кількість цінних паперів та ціна угоди визначаються згідно порядку встановленому у вище. Центральний контрагент акцептує оферти, які зробили учасники торгів, шляхом направлення їм відповідного повідомлення з інформацією про кількість та ціну цінних паперів, що є предметом угоди. Вказані повідомлення не є заявками. Повідомлення центрального контрагента про акцептування оферт, зроблених учасниками торгів, направляються учасникам торгів через робочу станцію ЕТС біржі. Момент надходження такого повідомлення вважається моментом укладання угод центрального контрагента з ними. Центральний контрагент укладає угоди з учасниками торгів виключно з метою забезпечення режиму повної анонімності в процесі торгів та розрахунків.

На біржі можливе укладання угод без обов'язкового повного попереднього блокування активів (грошових коштів у випадку купівлі, або цінних паперів та інших фінансових інструментів у випадку їх продажу). Укладання угод без обов'язкового повного попереднього блокування активів можливе на умовах відкладеного виконання. Термін виконання угоди з відкладеним виконанням не може перевищувати 30 (тридцять) робочих днів. В день виконання угоди з відкладеним виконанням учасники торгів, які уклали цю угоду повинні здійснити повне блокування активів в кількості

зазначеній в угоді для забезпечення розрахунків за принципом «поставка проти оплати».

Особливості укладання угод з відкладеним виконанням на підставі двох зустрічних адресних заявок учасника торгів в інтересах різних його клієнтів, поданих цим учасником торгів до ЕТС відповідно до договорів комісії, укладених учасником торгів зі своїми клієнтами (пов'язані угоди). Подання учасником торгів двох зустрічних адресних заявок в інтересах різних його клієнтів означає, що учасник торгів подав, а центральний контрагент отримав оферту на укладення двох угод з відкладеним виконанням з цим учасником торгів відповідно до правил біржі. При цьому, ці угоди є пов'язані угоди.

В момент подання зустрічної адресної заявки по відношенню до поданої заявки, центральний контрагент зобов'язаний прийняти (акцептувати) адресовані йому оферти, зроблені шляхом подання вказаних заявок. Центральний контрагент акцептує оферти, які зробив учасник торгів, шляхом направлення йому відповідних повідомлень з інформацією про кількість та ціну цінних паперів, що є предметом угоди. Вказані повідомлення не є заявками. Повідомлення центрального контрагента про акцептування оферт, зроблених учасником торгів, направляються учаснику торгів через робочу станцію ЕТС біржі. Момент надходження таких повідомлень вважається моментом укладання угод центрального контрагента з ним. Центральний контрагент укладає угоди з відкладеним виконанням з учасником торгів виключно з метою забезпечення можливості укладання угод з відкладеним виконанням на біржі між клієнтами одного учасника торгів.

На *ринку котировок* учасники торгів мають право виставляти заявки на купівлю/продаж цінних паперів та інших фінансових інструментів і укладати угоди без зобов'язання попереднього блокування активів. На ринку котировок учасники торгів мають право подавати заявки, за винятком ринкових заявок та заявок миттєвого виконання. Під час виставлення заявок учасник торгів має право вказати в заявці кількість цінних паперів,

інформація про яку відкривається іншим учасникам торгів (основна кількість цінних паперів), а також кількість цінних паперів, інформація про яку не відкривається іншим учасникам торгів (резервна кількість цінних паперів). У випадку, якщо значення резервної кількості цінних паперів, зазначеної в заявці, дорівнює нулю, то:

- при частковому виконанні заявки, значення основної кількості цінних паперів зменшується на кількість цінних паперів, відносно яких була укладена угода;

- при повному виконанні заявка видаляється.

У випадку, якщо значення резервної кількості цінних паперів, зазначеної в заявці, не дорівнює нулю, то при частковому або повному виконанні заявки, значення основної кількості цінних паперів і резервної кількості цінних паперів в заявці після такого виконання визначаються за наступними правилами:

- якщо кількість цінних паперів, відносно яких була укладена угода, менше резервної кількості цінних паперів до укладення угоди, то резервна кількість цінних паперів в заявці зменшується на кількість цінних паперів, відносно яких була укладена угода, при цьому основна кількість цінних паперів залишається незміною;

- якщо кількість цінних паперів, відносно яких була укладена угода, більша або дорівнює резервної кількості цінних паперів до укладення угоди, то резервна кількість цінних паперів в заявці становить рівною нулю, а значення основної кількості цінних паперів визначається за наступною формулою:

$$Q_2 = Q + R - T, \text{ де}$$

Q_2 – основна кількість цінних паперів після укладення угоди; Q – основна кількість цінних паперів, зазначених в заявці до укладення угоди; R – резервна кількість цінних паперів зазначених в заявці до укладення угоди; T – кількість цінних паперів, відносно яких була укладена угода.

Укладання угод на ринку котировок здійснюється шляхом акцепту заявок, які подані іншими учасниками торгів.

У випадках, коли акцепт здійснюється шляхом відправлення повідомлення засобами торгової системи, заявка повинна бути знята заявником до моменту відправлення вищезазначеного повідомлення. В іншому випадку вона може бути акцептована іншими учасниками торгів.

Торги за технологією одностороннього аукціону здійснюється з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, допущеними до торгів на біржі відповідно до правил біржі. Для проведення аукціону ініціатор аукціону повинен укласти з біржею договір на проведення аукціону. Регламент проведення аукціону, який складається на підставі договору на проведення аукціону і є додатком до договору на проведення аукціону, містить:

- термін та час проведення аукціону;
- порядок використання ЕТС для проведення аукціону;
- процедури подання заяв на участь в аукціоні;
- процедури використання застави;
- процедури щодо інформаційного забезпечення проведення аукціону;
- перелік та порядок підготовки документів за результатами проведення аукціону;
- порядок розрахунків;
- стандартні форми документів;
- інші умови.

Аукціон може проводитися на продаж або купівлю цінних паперів та інших фінансових інструментів, в тому числі для розміщення та викупу цінних паперів та інших фінансових інструментів. Аукціон може передбачати конкуренцію пропозицій шляхом збільшення або зменшення ціни (доходності, купонного доходу тощо) на цінні папери та інші фінансові інструменти. Торги на аукціоні цінних паперів та інших фінансових

інструментів можуть проводитися за єдиною ціною або за цінами попиту (в тому числі не нижче/не вище рівня встановленого ініціатором аукціону). Інформація про умови проведення аукціону має оголошуватися у терміни відповідно до умов договору та регламенту. За організацію, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення аукціону біржею утримується плата, згідно з прейскурантом тарифів на послуги, що надаються біржею.

Укладання *Repo-угод* на ринку Repo здійснюється тільки на підставі адресних заявок, які спрямовуються до конкретного учасника торгів. Заявка Repo може вважатися зустрічною по відношенню до іншої заявки Repo при умові, що в цих заявках співпадають відомості. Учасники торгів мають право виставляти заявки з ідентифікатором LM та BS і укладати угоди за умови обов'язкового повного попереднього блокування грошових коштів у розмірі не меншому суми угоди. Учасники торгів мають право виставляти заявки з ідентифікатором LS та BM і укладати угоди за умови обов'язкового повного попереднього блокування відповідних цінних паперів та інших фінансових інструментів у розмірі не меншій кількості, яка вказана в заявці. Крім обов'язкових реквізитів, заявка Repo повинна містити інформацію:

- контрагент;
- ціну одного цінного паперу по першій частині Repo;
- дату виконання другої частини Repo;
- відсоткову ставку.

Дата виконання другої частини Repo не може бути пізніше 366-го дня з дати виконання першої частини Repo або дати складання реєстру власників цінних паперів для їх погашення. Заявка Repo містить поле (строку) «Включаючи доход». Зазначення в цьому полі символу «√» означає, що покупець по першій частині Repo не зобов'язаний передавати продавцю першої частини Repo дивіденди, відсотки та інший розподіл по цінним паперам, які є предметом угоди Repo (надалі – «доход»).

Якщо заявка Repo не містить символу «√» в полі «Включаючи доход», то це означає, що, якщо дата складання переліку осіб, які мають право на

отримання доходу, припадає на період з дати перереєстрації цінних паперів на виконання першої частини Репо до дати перереєстрації цінних паперів на виконання другої частини Репо, покупець по першій частині Репо зобов'язаний передавати продавцю по першій частині Репо доход незалежно від його отримання покупцем по першій частині Репо протягом 10 (десяти) календарних днів, наступних за днем розкриття емітентом цінних паперів інформації про виконання своїх зобов'язань щодо виплати доходу перед особами, які внесені в зазначений перелік (при умові виконання емітентом зазначених зобов'язань), а коли доход сплачується у формі цінних паперів – протягом 10 (десяти) календарних днів, наступних за днем державної реєстрації звіту про результати випуску (додаткового випуску) цінних паперів.

У випадку, якщо заявка Репо містить символ «√» в полі «Включаючи доход», заявка Репо може вважатися зустрічної при умові, що вона також містить символ «√» в полі «Включаючи доход». Виконання першої частини угоди Репо здійснюється в день її укладання. Виконання другої частини угоди Репо здійснюється в день передбачений укладеною угодою на умовах повного попереднього блокування відповідних активів. Учасники торгів, які уклали угоду Репо, мають право змінити дату виконання та(або) ціну виконання другої частини Репо. Ці зміни можливі не пізніше закінчення торговельної сесії торговельного дня, коли друга частина Репо повинна бути виконана. Зміни умов другої частини Репо здійснюються шляхом подання через торговельну систему інформації, яка містить змінену дату виконання та (або) ціну виконання другої частини Репо, одним учасником торгів та підтвердження цієї інформації іншим учасником торгів, який є контрагентом за цією угодою Репо.

Інформація, яка містить змінену дату виконання та(або) ціну виконання другої частини Репо, подається учасником торгів, який зазначив в заявці Репо, на підставі якої була укладена угода Репо, ідентифікатор LM або LS. Учасник торгів, який зазначив в заявці Репо, на підставі якої була укладена

угода Репо, ідентифікатор ВМ або BS, зобов'язаний після отримання інформації про зміну дати виконання та(або) ціни виконання другої частини Репо, підтвердити цю інформацію або направити в торговельну систему відмову від зміни умов другої частини Репо. У випадку, якщо зазначене зобов'язання не буде належним чином виконане до закінчення поточного торговельного дня, інформація про зміну дати виконання та(або) ціни виконання другої частини Репо, яка раніше була введена в торговельну систему, видаляється з торговельної системи після закінчення поточного торговельного дня.

Умови другої частини Репо вважаються зміненими з моменту реєстрації відповідних змін в реєстрі угод. Розірвання другої частини Репо здійснюється у відповідності з вимогами чинного законодавства України. У випадку розірвання зазначеної угоди за домовленістю сторін, угода про розірвання укладається в письмовій формі. Учасники торгів зобов'язані письмово повідомити біржу про факт розірвання другої частини Репо не пізніше дня розірвання відповідної угоди.

Особливості укладання Репо–угод на підставі двох зустрічних адресних заявок Репо учасника торгів в інтересах різних його клієнтів, поданих цим учасником торгів до ЕТС відповідно до договорів комісії, укладених Учасником торгів зі своїми клієнтами (пов'язані угоди). Подання учасником торгів двох зустрічних адресних заявок Репо в інтересах різних його клієнтів означає, що учасник торгів подав, а центральний контрагент отримав оферту на укладення двох угод Репо з цим учасником торгів відповідно до правил біржі. При цьому, як перші частини цих угод Репо є пов'язані угоди так і другі частини цих угод Репо є також пов'язані угоди.

В момент подання зустрічної адресної заявки Репо по відношенню до поданої заявки Репо, центральний контрагент зобов'язаний прийняти (акцептувати) адресовані йому оферти, зроблені шляхом подання вказаних заявок. Центральний контрагент акцептує оферти, які зробив учасник торгів, шляхом направлення йому відповідних повідомлень з інформацією про

кількість та ціну цінних паперів, що є предметом угоди. Вказані повідомлення не є заявками. Повідомлення центрального контрагента про акцептування оферт, зроблених учасником торгів, направляються учаснику торгів через робочу станцію ЕТС біржі. Момент надходження таких повідомлень вважається моментом укладання угод центрального контрагента з ним. Центральний контрагент укладає угоди Репо з учасником торгів виключно з метою забезпечення можливості укладання угод Репо на біржі між клієнтами одного учасника торгів.

При поданні учасником торгів двох зустрічних адресних заявок Репо в інтересах різних його клієнтів, незважаючи на значення вказаного в заявці поля «Включаючи доход», покупець по першій частині пов'язаних угод Репо не зобов'язаний передавати продавцю першої частини Репо дивіденди, відсотки та інший розподіл по цінними паперам, які є предметом угоди Репо (надалі – «доход»).

Зобов'язання по виконанню пов'язаних угод вважаються виконаними тільки при умові виконання зобов'язань по кожній з пов'язаних угод. Невиконання зобов'язань учасника торгів перед центральним контрагентом за однією з пов'язаних угод припиняє зобов'язання центрального контрагента за іншою пов'язаною угодою. До учасника торгів, який не виконав прийняті на себе зобов'язання щодо укладених пов'язаних угод, застосовуються санкції відповідно правил біржі.

Учасник торгів звільняється від зобов'язань, які випливають з виставлених ним в ЕТС заявок на ринку котировок у випадку одночасної наявності наступних обставин:

- учасник торгів не може скористатись ЕТС в зв'язку з технічними неполадками ЕТС, каналів зв'язку або його робочої станції;
- учасник торгів повідомив про зазначені технічні неполадки оператора ЕТС.

В цьому випадку оператор ЕТС зобов'язаний:

- зафіксувати в журналі оператора ЕТС вищенаведені обставини;

– вилучити заявки відповідного учасника торгів (за його проханням).

Якщо після усунення неполадок учасник торгів починає користуватися ЕТС без попереднього повідомлення оператора ЕТС, то він несе зобов'язання, які випливають з виставлених ним в ЕТС заявок, з моменту поновлення доступу до ЕТС при умові перебування його робочої станції в режимі «on line».

Покупцями цінних паперів та інших фінансових інструментів на торгах з розміщення на біржі цінних паперів та інших фінансових інструментів можуть бути виключно члени біржі, які отримали цей статус згідно з правилами біржі. Продавцем цінних паперів та інших фінансових інструментів на торгах є член біржі, який є емітентом або уповноваженою особою (андерайтером) з розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів на підставі договору з емітентом (далі – ініціатор розміщення). Покупцями в процесі розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів можуть бути особи, які визначені в проспекті емісії цінних паперів (інформаційному повідомленні про випуск фінансових інструментів). Особи, які не є членами біржі, можуть купувати цінні папери та інші фінансові інструменти на торгах шляхом укладання з членом біржі відповідних договорів комісії або договорів доручення. У випадку проведення торгів з розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів з використанням ЕТС біржі, учасниками торгів можуть бути виключно учасники торгів, які отримали доступ до ЕТС в торговому режимі згідно з порядком одержання доступу до ЕТС біржі.

До розміщення на біржі допускаються цінні папери та інші фінансові інструменти, випуск та проспект емісії (інформаційне повідомлення про випуск) яких зареєстровані ДКЦПФР у встановленому порядку, і які включені до біржового списку згідно із правилами біржі. Для організації розміщення на біржі цінних паперів та інших фінансових інструментів ініціатор розміщення укладає з біржею договір. Регламент проведення

розміщення, який складається на підставі договору на проведення розміщення і є додатком до договору на проведення розміщення, містить:

- терміни розміщення на біржі цінних паперів та інших фінансових інструментів;
- періодичність проведення торгів;
- форма проведення торгів з використанням ЕТС біржі;
- процедури подання заявок на участь в торгах;
- процедури використання гарантійних внесків учасників торгів;
- процедури щодо інформаційного забезпечення розміщення на біржі цінних паперів;
- перелік та порядок підготовки документів за результатами торгів;
- порядок розрахунків;
- стандартні форми документів;
- інші умови.

Договором обов'язково передбачаються зобов'язання ініціатора розміщення щодо надання біржі копії звіту про результати відкритого (публічного) розміщення цінних паперів, який подається ним до ДКЦПФР у встановлений термін. Біржа забезпечує доступ до інформації про умови і порядок розміщення на біржі цінних паперів та інших фінансових інструментів не пізніше ніж за 3 робочих дні до дати початку розміщення (перших торгів) на біржі.

Торги з розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів проводяться в дні та години, визначені регламентом проведення розміщення цих цінних паперів. Для участі в торгах з розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів реєструються учасники торгів, які відповідають вимогам, встановленим регламентом проведення розміщення цих цінних паперів. Організація та проведення торгів з розміщення на біржі цінних паперів та інших фінансових інструментів здійснюється за технологією одностороннього аукціону. Розрахунки за результатами торгів здійснюються в порядку, що визначається Регламентом проведення

розміщення. За організацію, матеріально–технічне та інформаційне забезпечення торгів з розміщення на біржі цінних паперів та інших фінансових інструментів біржею утримується плата, згідно з прейскурантом тарифів на послуги, що надаються біржею.

Єдиним принципом розрахунків за укладеними на біржі угодами є «поставка проти оплати».

Укладання на біржі угод означає зобов'язання учасників торгів, які є сторонами угоди, виконати угоду за умовами щодо виду цінного паперу або фінансового інструменту, кількості, ціни, а також на визначених умовах виконання розрахунків.

При укладанні на біржі угод, розрахунки за ними здійснюються відповідно до наступних вимог:

- розрахунки здійснюються шляхом поставки проти оплати на стандартизованих умовах виконання розрахунків в цінних паперах та грошових коштах в депозитарії згідно з договором про кліринг та розрахунки за договорами щодо цінних паперів, на підставі відомості сквитованих розпоряджень, що формується біржею;

- розрахунки здійснюються виключно по рахунках в цінних паперах тих зберігачів, які в депозитарному договорі надали повноваження депозитарію здійснювати операції списання/зарахування цінних паперів по їх рахунках в цінних паперах на підставі інформації, отриманої депозитарієм від біржі;

- обсяг, термін та порядок надання розрахункової інформації про укладені угоди визначаються регламентом проведення розрахунків за договорами щодо цінних паперів, який укладений між біржею та депозитарієм при укладанні між ними договору про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів.

За результатами торговельного дня біржа у термін, визначений договором про кліринг та розрахунки за договорами щодо цінних паперів, що укладений між біржею та депозитарієм, формує та надає депозитарію

відомість сквитованих розпоряджень за укладеними на біржі угодами щодо цінних паперів з дотриманням наступних вимог:

- виконане замовлення на продаж-купівлю цінного паперу чи його частина, інформація щодо якого (якої) внесена до реєстру угод, набуває статусу розпорядження зберігача до Депозитарію на відповідно переказ/одержання цінних паперів з реквізитами, що відповідають інформації, внесеній до реєстру угод;

- реквізитний склад відомості сквитованих розпоряджень визначається регламентом проведення розрахунків за договорами щодо цінних паперів між біржею та депозитарієм при укладанні між ними договору про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів;

- передача інформації між біржею та депозитарієм здійснюється з забезпеченням захисту від несанкціонованого доступу в електронних системах обміну даними відповідно до вимог депозитарію, що визначені регламентом проведення розрахунків за договорами щодо цінних паперів між біржею та депозитарієм при укладанні між ними договору про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів.

Біржа здійснює контроль за виконанням учасниками торгів зобов'язань за укладеними угодами, інформація щодо яких передана депозитарію для здійснення розрахунків, шляхом отримання звітів депозитарію з інформацією про стан виконання розрахунків за угодами згідно з відомістю сквитованих розпоряджень.

Прийняті депозитарієм до виконання розрахунків угоди, інформацію про які надано біржею, можуть бути відмінені виключно на підставі інформації від біржі, яка надається депозитарію відповідно до регламенту проведення розрахунків за договорами щодо цінних паперів між біржею та депозитарієм.

У випадку не прийняття депозитарієм до виконання або неможливості виконання депозитарієм розрахунків за угодою, прийнятою до виконання на підставі інформації від біржі, біржа не пізніше наступного робочого дня після

отримання такої інформації від депозитарію повідомляє про це засобами факсимільного або електронного зв'язку учасників торгів, які є сторонами угоди.

Якщо неприйняття до виконання чи невиконання депозитарієм розрахунків за угодою спричинене винними діями однієї з сторін угоди, наявність яких доведено у встановленому порядку, і при цьому сторони не досягли згоди щодо розірвання угоди або подовження терміну розрахунків, винна сторона угоди вважається такою, що порушила порядок розрахунків за укладеною угодою.

Всі оригінали документів, передані факсимільним або електронним зв'язком у зв'язку з виконанням вимог правил, повинні доставлятися особі, якій вони адресовані, протягом трьох днів після їх факсимільної або електронної передачі.

Зобов'язання сторін стосовно поставки та оплати цінних паперів за угодою припиняються шляхом їх виконання. У випадку невиконання зобов'язань сторін стосовно поставки та оплати цінних паперів за угодою, ці зобов'язання припиняються на шостий робочий день після дати, визначеної в угоді як дата виконання.

Припинення зобов'язань сторін стосовно поставки та оплати цінних паперів за угодою або подовження терміну розрахунків за угодою її сторонами не є підставою для звільнення сторін угоди від своєчасної та в повному обсязі оплати біржового збору. Припинення зобов'язань сторін стосовно поставки та оплати цінних паперів за угодою не є підставою для звільнення винної сторони від своєчасної та в повному обсязі оплати штрафу.

Біржа зберігає документи щодо поданих заявок, укладених біржових угод та виконаних біржових контрактів не менше п'яти років.

Розрахунки за угодами укладеними учасниками торгів з центральним контрагентом здійснюються в порядку передбаченому у цьому розділі з наступними особливостями:

– розрахунки за угодами з цінними паперами здійснюються через рахунок центрального контрагента відкритий в депозитарію з врахуванням норм договору про кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів;

– відомість сквитованих розпоряджень, яка надається біржею депозитарію містить розпорядження на списання цінних паперів з рахунку продавця та грошових коштів з рахунку покупця на рахунок центрального контрагента, а також розпорядження на одночасне з цим списання цих активів з рахунку центрального контрагента на користь відповідних покупця та продавця;

– залишок цінних паперів та грошових коштів на початок та кінець операційного дня на рахунку центрального контрагента залишається незмінним.

Розрахунки за другою частиною угоди Репо здійснюються шляхом подання в торговельну систему підтвердження розрахунків, які повинні бути подані не пізніше ніж за 15 хвилин до закінчення торговельного дня, який визначений днем виконання за відповідною угодою Репо. Ініціатором подання підтвердження розрахунків на виконання другої частини угоди Репо є учасник торгів, який вказав в заявці Репо, на підставі якої була укладена угода Репо, ідентифікатор VM або BS. учасник торгів, який вказав в заявці Репо, на підставі якої була укладена ця угода Репо, ідентифікатор LM або LS повинен зі свого боку до закінчення торговельного дня підтвердити готовність провести розрахунки на виконання другої частини цієї угоди.

В цілях запобігання маніпулюванню цінами, виникнення конфлікту інтересів, а також зниження ризиків при організації та проведенні торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами на біржі діє система попереджувальних заходів. Здійснення моніторингу торгів з метою виявлення нестандартних біржових угод та їх перевірку щодо вчинення дій, що мають ознаки маніпулювання цінами, порушення правил та інших нормативних документів біржі, що регламентують порядок проведення біржових торгів. З метою контролю за поданням заявок та укладанням

біржових угод, встановлюються додаткові обмеження щодо параметрів заявок, які встановлюються котирувальною комісією, в тому числі:

- ліміт максимальної зміни ціни;
- максимальне граничне значення ціни;
- розмір лоту;
- крок зміни ціни.

Заявки, сформовані з порушенням встановлених параметрів, не підлягають реєстрації біржею. Критеріями цінової нестабільності ринку цінного паперу, яка виникає при проведенні торгів визнаються випадки:

- відсутності угод щодо цінного паперу внаслідок наявності в ЕТС тільки односпрямованих заявок на рівні максимального або мінімального граничного значення ціни цінного паперу;

- досягнення поточною курсовою ціною максимального або мінімального граничного значення ціни цінного паперу та наявності в ЕТС тільки односпрямованих заявок на рівні значення поточної курсової ціни;

- інших випадках, що встановлюються котирувальною комісією.

Максимальне граничне значення ціни цінного паперу в ході торговельної сесії дорівнює сумі ціни відкриття цієї торговельної сесії та ліміту максимальної зміни ціни цінного паперу. Мінімальне граничне значення ціни цінного паперу в ході торговельної сесії дорівнює різниці ціни відкриття цієї торговельної сесії та ліміту максимальної зміни ціни цінного паперу. Процедура призупинення, припинення та поновлення біржових торгів (торгівлі окремим цінним папером або іншим фінансовим інструментом) здійснюється в порядку, встановленому правилами біржі.

З метою запобігання дестабілізації ринку цінних паперів, маніпулювання цінами встановлюється, що порушенням правил біржі можуть бути визнані дії учасників торгів, не обумовлені об'єктивними подіями, що впливають на ринок, а саме: подача заявки при проведенні торгів, в результаті якої укладена угода, що призвела до:

- суттєвої зміни поточної курсової ціни або ціни закриття торговельної сесії (встановлюється Котирувальною комісією);
- виникнення ситуації цінової нестабільності.

При здійсненні учасником торгів дій, зазначених вище, біржа має право направити цьому учаснику торгів офіційний запит, що передбачає надання на біржу документів та відомостей, що прямо або побічно стосуються такої угоди (заявки), і розкривають причини та обставини укладання угоди (подачі заявки), включаючи доручення клієнта учасника торгів, на підставі якого була подана заявка (при здійсненні учасником торгів брокерської діяльності).

Учасник торгів зобов'язаний не пізніше п'яти робочих днів з дати отримання офіційного запиту надати на біржу письмове обґрунтування своїх дій.

У випадку надання учасником торгів незадовільних пояснень відносно його дій, або неотримання від учасника торгів пояснень в установлений строк, або за наявності підстав кваліфікувати дії учасника торгів як порушення правил, біржа має право застосувати до такого учасника торгів санкції, що передбачені правилами біржі.

У випадку визнання ситуації надзвичайною біржові торги можуть бути затримані, призупинені або відмінені у зв'язку із надзвичайною ситуацією.

У випадку виникнення перед початком торгів або в ході торгів обставин, які можуть бути підставою для визнання ситуації надзвичайною, адміністратор ЕТС відповідно затримує чи призупиняє торги на термін не більше 60 хвилин для здійснення необхідних дій, спрямованих на забезпечення нормальних умов для проведення торгів. Не пізніше 60 хвилин з моменту затримки чи призупинення торгів адміністратор має право поновити торги, якщо головою правління біржі або уповноваженою ним посадовою особою біржі не буде прийнято інше рішення.

Повідомлення про затримку чи призупинення торгів та можливий час їх поновлення надсилаються учасникам торгів засобами ЕТС.

Якщо надзвичайна ситуація не ліквідована протягом 60 хвилин, біржа інформує про це державного представника.

У випадку призупинення торгів у зв'язку із настанням надзвичайної ситуації, за рішенням голови правління біржі чи уповноваженої ним посадової особи біржі може бути організована звірка результатів торгів, що здійснюється у наступному порядку:

- При проведенні біржею звірки угод здійснюється перевірка реквізитів заявок, умов укладених угод на відповідність реквізітам заявок, на підставі яких вони укладені.

- За підсумками проведення звірки оформлюється протокол звірки угод, що підписується головою правління біржі або уповноваженою ним посадовою особою біржі.

- У випадку виявлення за результатами звірки помилкових заявок і угод, котирувальна комісія біржі може прийняти рішення про визнання результатів торгів (частково чи повністю) недійсними і їх анулювання. У випадку визнання результатів торгів повністю недійсними торги вважаються такими, що не відбулися.

- За підсумками звірки та/або врегулювання надзвичайної ситуації, за рішенням голови правління біржі або уповноваженої ним посадової особи біржі торги можуть бути завершені достроково або поновлені. При цьому, дострокове завершення торгів не означає їх відміну.

У випадку визнання котирувальною комісією факту виникнення ситуації цінової нестабільності та прийняття нею рішення про призупинення торгів адміністратор ЕТС призупиняє торги, доводить до відома учасників ЕТС інформацію про прийняте рішення. При цьому всі невиконані заявки, які знаходяться в ЕТС на момент призупинення торгів, залишаються в системі. На підставі вивчення ринкової ситуації котирувальна комісія може прийняти рішення:

- про зміну в системі лімітів максимальної зміни ціни цінних паперів, в цьому випадку адміністратор ЕТС змінює в системі ліміт максимальної зміни ціни цінного паперу та відновлює торги;
- про продовження торгів без зміни лімітів максимальної зміни ціни цінних паперів, в цьому випадку адміністратор ЕТС відновлює торги;
- про призупинення торгів до кінця торгової сесії.

Котирувальна комісія біржі має право на термін, визначений у її рішенні, але не більше 30 (тридцяти) календарних днів, призупинити торгівлю цінними паперами (без виключення з біржового списку) до з'ясування фактів та прийняття відповідного рішення.

Торги на біржі призупиняються у випадку отримання розпорядження (рішення) про призупинення торгівлі (в т.ч. й по окремому цінному паперу) відповідного органу державної виконавчої або судової влади, прийнятого відповідно до законодавства.

Поновлення торгів, які були призупинені, відбувається у випадку скасування відповідно до законодавства розпорядження (рішення) про призупинення торгівлі відповідного органу державної виконавчої або судової влади.

Припинення торгівлі на біржі здійснюється шляхом виключення цінного паперу або іншого фінансового інструменту з біржового списку на умовах і в порядку, визначеному правилами біржі.

З метою запобігання обігу на ринку цінних паперів акцій, облігацій та інших фінансових інструментів підприємств, які можуть мати ознаки «фіктивності», а саме, не знаходяться за місцезнаходженням, не звітують перед громадськістю про свою діяльність, біржа приймає рішення щодо припинення торгівлі на біржі акціями (облігаціями та іншими фінансовими інструментами) таких підприємств.

Котирування цінних паперів та інших фінансових інструментів на біржі здійснюється на підставі поданих учасниками торгів заявок та укладання біржових угод за технологіями:

- одностороннього аукціону;
- ринку заявок;
- ринку котировок.

Для забезпечення котирування цінних паперів та інших фінансових інструментів біржа:

- встановлює вимоги до параметрів заявок учасників торгів;
- визначає порядок подачі заявок учасниками торгів в ході торговельної сесії;
- визначає основні параметри торговельної сесії та здійснює контроль за їх дотриманням та формуванням.

Основними параметрами цінних паперів чи фінансових інструментів є:

- кратність кількості цінних паперів чи інших фінансових інструментів в заявці;
- мінімально припустима кількість та/або вартість цінних паперів чи інших фінансових інструментів в одній заявці;
- крок зміни ціни;
- ліміт максимальної зміни ціни;
- ціна відкриття;
- курсова ціна;
- ціна закриття.

Перші чотири параметри встановлюються рішенням котирувальної комісії.

Ціною відкриття торговельної сесії для кожного цінного паперу вважається середньозважена ціна по всіх угодах укладених в момент відкриття торговельної сесії, а в разі відсутності таких угод – ціна закриття попередньої торговельної сесії, якщо інше не визначено розпорядженням голови правління або уповноваженої ним особи.

Ціна відкриття цінного паперу в перший день його обігу на біржі, граничні відхилення цін заявок по відношенню до початкової ціни відкриття

цінного паперу в перший день його обігу на біржових торгах визначаються головою правління біржі або уповноваженою ним особою.

У випадку відсутності зареєстрованих системою угод за певним цінним папером протягом двох робочих днів розпорядженням голови правління або уповноваженої ним особи ціна відкриття за цінним папером може бути змінена.

Протягом торговельної сесії відносно кожного цінного паперу та іншого фінансового інструменту розраховується поточна курсова ціна, як середньозважена ціна усіх укладених угод. При розрахунку поточна курсова ціна округляється до значення, що кратне кроку зміни ціни.

Ціна останньої угоди торговельної сесії за цінним папером або іншим фінансовим інструментом є ціною закриття торговельної сесії за цим цінним папером або іншим фінансовим інструментом, якщо інше не визначено розпорядженням голови правління або уповноваженої ним особи.

Біржовий курс цінного папера – ринкова ціна цінного папера, яка визначається за результатами біржових торгів на підставі виконаних біржових контрактів, у яких передбачено, що термін їх виконання не перевищує трьох днів з моменту їх укладання. До бази розрахунків біржового курсу не приймаються угоди, укладені на ринку Репо.

Якщо в ході торговельної сесії за цінним папером чи іншим фінансовим інструментом не було укладено жодної угоди, біржовий курс та курсова ціна цього цінного паперу не розраховується. Ціною закриття торговельної сесії за цим цінним папером вважається ціна відкриття торговельної сесії.

Заходами, спрямованими на справедливе котирування цінних паперів також є:

– встановлення заходів щодо запобігання маніпулюванню цінами в ході торговельної сесії, визначених у розділі «Запобігання маніпулюванню цінами та укладанню нестандартних біржових угод» (див. вище);

- процедури призупинення, припинення та поновлення торгів на біржі, визначені у розділі «Порядок призупинення, припинення та поновлення торгівлі на біржі» (див. вище);

- запровадження інституту маркет-мейкерів.

За підсумками кожного торговельного дня біржа після офіційного часу закінчення торговельного дня розкриває по кожному цінному паперу та іншому фінансовому інструменту через офіційний веб-сайт біржі в мережі Інтернет (у цілодобовому режимі) інформацію про:

- кількість укладених угод, кількість та вартість цінних паперів та інших фінансових інструментів, що стали предметом угод;

- ціну відкриття торговельної сесії;

- найбільшу та найменшу ціни угод, укладених протягом торговельної сесії;

- параметри останньої укладеної угоди щодо цінного паперу (кількість цінних паперів та ціну угоди);

- ціну закриття торговельної сесії;

- зміну ціни закриття торговельної сесії у порівнянні з ціною закриття попередньої торговельної сесії;

- біржовий курс цінного папера.

Зазначена інформація може бути оприлюднена в періодичному друкованому виданні біржі та/або офіційному друкованому виданні ДКЦПФР.

Порядок торгівлі державними цінними паперами (ДЦП). В біржових торгах державними цінними паперами можуть брати участь:

- члени біржі, які є клієнтами депозитарію;

- Національний банк України;

- інші особи та державні органи, у випадках, передбачених законодавством України.

Біржа організовує та проводить регулярні торги державними цінними паперами, та забезпечує укладання біржових угод, визначає умови і порядок виконання укладених угод та здійснює контроль за їх виконанням.

Торгівля ДЦП здійснюється в ЕТС біржі. Торговельна сесія ДЦП проводиться кожного робочого дня з 10:00 до 16:00. В разі потреби торговельна сесія за рішенням правління біржі та за погодженням з депозитарієм може бути подовжена до 17:30.

Торгівля ДЦП проводиться в режимі ринка котировок. Цей режим передбачає можливість укладання угод на підставі адресних та безадресних заявок без зобов'язання попереднього блокування активів.

Ціна в заявках вказується у відсотках від номінальної ціни державних цінних паперів.

Укладення угод на підставі адресних та безадресних заявок допускається із строками розрахунку від T+0 до T+10.

Сума укладеної угоди визначається шляхом додання до вартості придбаного пакета ДЦП накопиченого купонного доходу на дату розрахунків за угодою по відповідним цінним паперам.

У відповідності до угоди укладеної між депозитарієм та біржею, депозитарій надає біржі інформацію про стан рахунків у цінних паперах щодо обліку ДЦП, заблокованих для участі в торгах, які проводяться біржею.

В будь-який день до визначеної в укладеній угоді дати розрахунків учасники торгів – контрагенти по угоді мають можливість ініціювати розрахунки за угодою.

Необхідною умовою ініціювання розрахунків продавцем є попереднє блокування ним ДЦП в депозитарії.

Після закінчення торговельної сесії за результатами укладених угод біржа надає депозитарію для здійснення розрахунків відомість сквитованих розпоряджень. Відомість сквитованих розпоряджень також може бути надана біржею депозитарію протягом торговельної сесії.

Грошові розрахунки та переведення ДЦП з рахунку в цінних паперах зберігача–продавця на рахунок у цінних паперах зберігача–покупця за угодами, укладеними на біржових торгах, здійснюються відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України.

Депозитарій на підставі відомості сквитованих розпоряджень, наданої біржею, формує та подає обслуговуючому банку покупця повідомлення про необхідність перерахування коштів за угодою з ДЦП.

Якщо на дату, яка визначена датою розрахунків по угоді, від учасників торгівлі-покупців не надійшли грошові кошти за ДЦП, депозитарій надає біржі повідомлення про неплатників за ДЦП.

Зобов'язання сторін стосовно поставки та оплати ДЦП за угодою припиняються шляхом їх виконання. У випадку невиконання зобов'язань сторін стосовно поставки та оплати ДЦП за угодою, ці зобов'язання припиняються на наступний робочий день після дати, визначеної в угоді як дата виконання.

Припинення зобов'язань сторін стосовно поставки та оплати ДЦП за угодою не є підставою для звільнення винної сторони від своєчасної та в повному обсязі оплати біржового збору та оплати штрафу. До неплатників за угодами з ДЦП біржа застосовує санкції відповідно до правил біржі.

Запитання для самоконтролю:

1. Загальні положення порядку організації та проведення біржових торгів.
2. Торги з використанням ЕТС біржі.
3. Торги за технологією безперервного подвійного аукціону зустрічних заявок.
4. Ринок котировок.
5. Торги за технологією одностороннього аукціону.
6. Ринок Репо.
7. Порядок розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів на біржі.
8. Розрахунки за біржовими угодами.
9. Порядок призупинення, припинення та поновлення торгівлі на біржі.

10. Котирування цінних паперів та інших фінансових інструментів.

Список рекомендованих джерел:

1. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України із змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України із змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України із змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про господарські товариства: Закон України із змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України із змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Положення про функціонування фондових бірж. Рішення ДКЦПФР «Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж» №1542 від 19.12.2006 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Положення про технічний захист інформації в Україні. Указ Президента України «Про Положення про технічний захист інформації в Україні» № 1229/99 від 27.09.1999 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Положення про депозитарну діяльність Національного банку України. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про депозитарну діяльність Національного банку України» №61 від 12.02.2002 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами. Рішення ДКЦПФР «Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами» №1449 від 12.12.2006 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Правила та Порядок торгівлі державними цінними паперами ПАТ «Українська біржа» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ux.com.ua>.